

Bijdrage van AUORE t.b.v. de rondetafelbijeenkomst op 30 mei 2022 van de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken

Introductie

De multidisciplinair samengestelde onafhankelijke onderzoeksgroep AUORE kent een vaste kern van tien leden en duizenden actieve sympathisanten die AUORE van informatie voorzien. Vanaf de start van het landelijke onderzoek 'Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Geweld en Oorlog in Indonesië, 1945 – 1950' (hierna: ODGOI) stuurde AUORE analyses naar de onderzoekleiding met een verzoek tot gedachtenwisseling. Dit werd echter stelselmatig en structureel geweigerd.

Zie voor voorbeelden: www.dekolonisatie-nedindie.nl.

De kritiek van AUORE in kernpunten

1. Het onderzoek is niet uitgevoerd binnen de kaders zoals in 2016 door het kabinet aangegeven.
2. De Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) is onvoldoende onafhankelijk.
3. De Maatschappelijke Klankbordgroep werd in onvoldoende mate betrokken.
4. De principes van wetenschappelijke integriteit werden onvoldoende gehanteerd.
5. Het kabinet heeft op 17 februari jl. tegen de afspraak in voorbarig gereageerd op de uitkomsten van het onderzoek.

Toelichting op de kernpunten

1. Het onderzoek is niet uitgevoerd binnen de kaders zoals in 2016 door het kabinet aangegeven

De publicatie *Over de grens* vormt – in tegenstelling tot de in 2016 door het kabinet geschetste kaders¹ – geen weerslag van een breed onderzoek in de context van de tijd (1945 – 1950) maar is een eenzijdige focus op vermeend toegepast extreem geweld door de Nederlandse krijgsmacht. De synthese stelt dat de conclusie – structureel extreem geweld door de Nederlandse krijgsmacht – door meerdere betrokken onderzoekers was getrokken ruim voor de start van het onderzoek. Moet de tot dan geldende historiografie – de krijgsmacht trad op voor het herstel van orde en rust om politieke besprekingen mogelijk te maken – moedwillig worden vervangen door een nieuwe beeldvorming, in onderzoekstermen een 'ander narratief'? Een toelichting.

In 1968/1969 werd vanuit de Communistische Partij Nederland Joop Hueting ingezet met zgn. 'onthullingen' waarbij hij op tv een pistool toonde voor een dramatisch effect. Dat type wapen hoorde overigens niet bij de toenmalige bewapening van de krijgsmacht. De rubriek *Achter het Nieuws* van de VARA, zoekend naar 'nog te slechten taboes'² bood voormalig dienstweigeraar en chef van *Achter het Nieuws*, Herman Wigbold, een kans. Huetings opmerkingen leidden tot een diepgravend onderzoek, de *Excessennota* en een internationaal geprezen bronnenpublicatie. In 1988 probeerde prof. dr. Lou de Jong vanuit een links-moralistische geschiedschrijving de krijgsmacht 'oorlogsmisdrijven' te verwijten, maar corrigeerde die aantijging na breed protest. In 2008 startten de acties van Pondaag en mr. Liesbeth Zegveld inzake een vermeend bloedbad bij Rawagedeh. In 2012 publiceerde prof. dr. Peter Romijn (NIOD) op basis van toenmalig gesloten archieven over een vermeend bloedbad bij Pesing, Java, april 1946. Prof. dr. Martijn Eickhoff (huidige directeur NIOD) stelde in 2012 dat er een nieuwe verhaallijn moest komen inzake de inzet van de krijgsmacht, nu gebaseerd op extreem geweld en oorlogsmisdaden. Een onderzoekvoorstel van de drie huidige ODGOI-instituten werd afgewezen.

Er moest meer druk op de ketel komen. Prof. dr. Oostindie probeerde met zijn *Soldaat in Indonesië* het vuurtje van oorlogsmisdrijven verder aan te wakkeren. De klap op de vuurpijl kwam met dr. Limpach's *De brandende kampongs van Generaal Spoor*, voor een belangrijk deel gebaseerd op zijn niet openbare dissertatie in Zwitserland³. Limpach werd gesteund door de vorige directeur NIMH, Piet Kamphuis, die bekend is van de 'Jagtenberg-affaire', waarin hij Grebbeberg-veteranen betichtte van SS-gedrag. Na jarenlang juridisch touwtrekken moest Kamphuis rectificeren. Kamphuis startte met gericht onderzoek naar bronnen – liefst met foto's – inzake oorlogsmisdrijven binnen de Historische Collecties van de Koninklijke Landmacht.

Vooraf onder mediadruk na de 'Brandende kampongs' drong PvdA-minister van Buitenlandse Zaken Koenders in het kabinet aan op een onderzoek, waartoe werd besloten. Er werd een gerichte subsidieovereenkomst opgesteld, die vervolgens door de instituten terzijde werd gelegd. De weg was open om te komen tot een nieuwe beeldvorming. Het bestaande beeld, een strijd om herstel van orde en rust, moest worden vervangen door een nieuw beeld van oorlogsmisdrijven en excessief geweld⁴. *Over de grens* toont het selectieve karakter van het onderzoek aan. Een belangrijk deel van het bestaande onderzoek werd volkomen genegeerd of creatief gebruikt. Zo citeert een onderzoeker wél een opmerking uit *Avondschoot* van J.J.P. de Jong inzake excessen, maar laat de onmiddellijk daaropvolgende conclusie – 'Toch kun je ondanks de wreedheden over en weer niet stellen dat aan Nederlandse kant van een systematisch, laat staan van bovenaf verordonneerd excessief optreden sprake was'⁵ – in het geheel weg. De synthese *Over de grens* grossiert in zulke voorbeelden waarbij cruciale bronnen niet of zeer selectief worden gebruikt zoals het negeren van tientallen jaren onderzoek van de internationaal vermaarde *bersiap*-onderzoeker prof. dr. William Frederick. Die distantieert zich van dit ODGOI-onderzoek dat hij 'een politiek onderzoek' noemt.

Kenmerkend is het praktisch geheel ontbreken van Indonesische-, Britse-, Amerikaanse en Japanse bronnen en archieven. Bij de Conferentie van Potsdam (1945) werd bepaald dat het Britse South East Asia Command (SEAC) tot eind 1946 voor de Geallieerden de bepalende factor was in Nederlands-Indië. De archieven van SEAC geven een indringend beeld van de voortdurende geweldsuitingen door groeperingen variërend van gangsterbenden tot extreem religieuze gemotiveerde groepen vanaf 17 augustus 1945. Japanse bronnen verduidelijken de dominante rol van de Japanse ideologie en propaganda op het uitroepen van de *Proklamasi* op 17 augustus 1945 en het geweld door de *pe-moeda's*.

Samenvattend: door de eenzijdige focus op door Nederland gepleegd extreem geweld ontstaat een ongebalanceerd beeld dat wordt versterkt door selectief brongebruik en vooringenomenheid.

2. De Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) is onvoldoende onafhankelijk

De WAC is vooral samengesteld met medewerkers van de uitvoerende instituten die ondergeschikt zijn aan de drie directeuren die de onderzoekleiding vormen. Meerdere leden hebben al in een bepaalde beeldvorming gepubliceerd over dit onderwerp. De WAC staat niet open voor inhoudelijk contact. Waarom is de conclusie van de WAC niet openbaar? AURORE heeft daartoe drie keer tevergeefs een verzoek ingediend.

3. De Maatschappelijke Klankbordgroep (MKBG) werd in onvoldoende mate betrokken

De MKBG werd gedurende het onderzoek niet, te laat of onvoldoende geïnformeerd door de onderzoekleiding. Bevindingen vanuit MKBG werden niet of nauwelijks serieus genomen.

4. De principes van wetenschappelijke integriteit werden onvoldoende gehanteerd

Het onderzoek is eenzijdig. Het onderliggende literatuur-, archief- en historiografisch onderzoek is eenzijdig, onvoldoende en gericht om te komen tot een gewenst resultaat. Sinds 1 januari 2022 zijn de Pesing-archieven open. Daaruit blijken géén oorlogsmisdrijven, terwijl *Over de grens* nog steeds spreekt van misdragingen door Nederlanders. Nederland kent een 'Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit' (2018). De vijf principes van de gedragscode worden met voeten getreden.

5. Het kabinet heeft op 17 februari jl. tegen de afspraak in voorbarig gereageerd op de uitkomsten van het onderzoek

Bij de start van het onderzoek is een duidelijke afspraak gemaakt inzake het zorgvuldig kunnen beoordelen van onderzoeksresultaten. De brief van premier Rutte c.s., enkele uren na de presentatie van de onderzoeksresultaten, is niet conform die afspraak. Ook in het kader van de gewenste nieuwe bestuurscultuur is deze brief een bruuskering van de Tweede Kamer en een poging om een zorgvuldig onderzoek door de Kamer te bemoeilijken.

ken, te frustreren dan wel tegen te houden. De Kamer heeft een eigenstandige functie binnen de besluitvorming en dient niet door de minister-president bij voorbaat buitenspel gezet te worden.

Conclusie

Er werd een subsidieovereenkomst gesloten met de drie instituten voor een onafhankelijk, breed en omvattend onderzoek met benoeming van meerdere deelaspecten over-en-weer binnen de toenmalige context. Het resultaat, zoals blijkt uit de synthese *Over de grens*, is een ideologisch gemotiveerd antikoloniaal gedreven onderzoek waarvan de conclusies, zoals de onderzoekers ook zelf aangeven, al voor het onderzoek vaststonden. Dit onderzoek voldoet niet aan de principes van academische onderzoek. Het onderzoek is selectief, onvoldoende breed gefundeerd op beschikbare archieven en historiografie, is eenzijdig toegespitst op te bereiken bevindingen en voldoet niet aan de gesloten overeenkomst tussen opdrachtgever en instituten.

Voormalig Kamervoorzitter Anne Vondeling schreef ooit het boek: *Tweede Kamer: lam of Leeuw?*. Ook in het kader van de gewenste nieuwe bestuurscultuur is de vraag of een oordeel over dit onderzoek tot stand komt op basis van een zorgvuldige weging van de feiten door de Tweede Kamer, op basis van de kabinetsbrief van 23 februari 2017⁶ of gestuurd door de (premature) brief van de minister-president, de minister van Defensie en de staatssecretaris van VWS⁷. Deze brief was niet alleen niet conform de afspraak maar remt een onafhankelijk oordeel van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Een enquête kort na de brief van premier Rutte c.s. toont aan dat 83% van de Nederlanders de excuses van de premier afwijst. Het oordeel is aan de Kamer.

10 mei 2022, Onafhankelijke onderzoeksgroep AURORE
www.dekolonisatie-nedindie.nl

Eindnoten

---

¹ Kamerstuk 26049-82.

² *Het Parool*, 3 juni 1991

³ *Die brennenden Dörfer des General Spoor: Niederländische Massengewalt im Indonesischen Unabhängigkeitskrieg 1945 – 1949* (Bern, 2015).

⁴ M. Eijckhoff, 'Weggestreept verleden'. In: *Groniek* nr. 194 (2012), pp. 53-67 en P. Romijn: 'Learning on the job'. In: *Journal of Genocide Research*, 2012 (14), pp. 317-336.

⁵ J.J.P. de Jong, *Avondschot* (2011), p. 45.

⁶ Kamerstuk 26049-83.

⁷ Brief minister-president van 17-02-2022 met referentie 4253819.